

derom; berimod turde man ikke gaa til at give den samme Bestemmelse for Haandværkets Nedkommende. Nu var altsaa Spørgsmaalet dette: Hvorledes skal man drage Grænsen mellem de to Ting, den egentlige Storindustri og Haandværket? Det er naturligvis meget vanskeligt at drage denne Grænse, og saa enedes man tilsidst om — eller i alle Tilfælde Flertallet enedes om — at tage den samme Grænsebestemmelse, som den, man har i Lov af 23. Maj 1873, ikke just, fordi man fandt, at den i og for sig var hævet over enhver Indvending, men fordi det var den Grænsebestemmelse, man en Gang havde, og fordi der i den Lov findes anvist Midler og Veje til at faa det Spørgsmaal afgjort. Sagen er jo nemlig den, at denne Lov af 23de Maj 1873 aabner en Vej til at faa afgjort, hvad der skal kaldes Fabriker og fabrikmæssig drevne Værksteder, idet dette i Tvivlstilfælde afgøres af Indenrigsministeren; derfor valgte man at holde sig dertil. Altsaa dels fordi der forelaa en Lov, paa Grundlag af hvilken der allerede har udvirket sig en Praksis i en temmelig lang Række af Aar, nemlig siden 1873, hvilken Praksis, som jo er temmelig velbekendt, man altsaa har at støtte sig til, og dels fordi der, hvis der skulde opstaa Tvivl, er det store Gode til Stede, at der er et Sted, hvor Tvivlen kan løses, og hvor der kan faas en Afgørelse, har man valgt denne Afstillelse her, men man har meget godt ved Siden deraf erkendt, at der kan disputeres i det uendelige, om et eller andet skal kaldes fabrikmæssig drevet Værksted eller ikke. Smidleriet er der en Ting, som man i denne Forbindelse kan anse for ganske sikker, og det er, at Mejerier hverken kunne kaldes Fabriker eller fabrikmæssig drevne Værksteder. Jeg forstod i Grunden ikke rigtig, hvorledes den ærede Folketingsmand, som stillede Spørgsmaal derom til mig (Nielsen-Grøn), ønskede det bevaret, om han ønskede det bevaret i den Retning, at de skulde ind under Bestemmelsen eller ikke, men efter min Mening skulle de ikke ind under den. Hvad dernæst angaar Undtagelserne i § 3, de Tilfælde, hvor Indenrigsministeren kan give almindelige Undtagelser fra Reglen, er det jo Undtagelser, som man næppe kan undlade at have. Jeg tror, at man kan sige, at det fra alle Sider har været anerkendt, at saadanne Undtagelser maatte gives, men ogsaa der gælder det, at i en saa vanskelig Materie som denne vil det være umuligt at træffe noget, som alle kunne synes om. Man maa dog der til syvende og sidst blive staaende ved noget, og da har man under Nr. 1 ment, at man maatte gøre Undtagelser fra saadanne Virk-

somheder, som kun kunne drives paa bestemte Tider af Aaret eller ere afhængige af elementære Drivkræfter, der virke uregelmæssigt, som for Eksempel Vinden, men man har saa dog dertil knyttet, at det ikke maatte hindres, at Arbejderne kunne have mindst Halvdelen af Aarets Søndage fri. Grunden til, at man ikke der har sagt, at de skulle have hver anden Søndag fri, er den, at i disse Forretninger er der Perioder, hvor der arbejdes, medens der er lige saa lange eller maaste længere Perioder, hvor der ikke arbejdes, og i den Tid, da der arbejdes, vil det ikke kunne gaa an, at der er en almindelig Standstning af Arbejdet om Søndagen. Man har maaste nærmest tænkt paa Sufferfabrikkerne, hvor, saavidt jeg ved, Forholdet er dette, at den egentlige Kampagne kun varer 4 Maaneder, og hele den øvrige Del af Aaret kunne for Sufferfabrikkerens Nedkommende Arbejderne meget vel holde fri hver Søndag, ja hver Dag, om de behøvede. Det forekommer mig ogsaa, at Trangen til Søndagshvile er dog noget mindre i saadanne Virksomheder, hvor der findes længere Perioder af Aaret, hvor Arbejdet hviler, thi den legemlige og aandelige Retraction, som der kunde være Tale om, at Arbejderne behøvede, ville de saa faa, og der er jo meget mindre Nødvendighed her for den periodiske Søndagshvile, end for de Virksomheder, som gaa hele Aaret rundt. Hvad Nr. 2 angaar, vil jeg dog overfor en Bemærkning fra det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgkreds (P. Holm) gøre opmærksom paa, at det ingenlunde gaafe i Almindelighed opstiller den Sætning, at Arbejdsgivere og Arbejdere kunne træffe Overenskomst om Afvigelse. Det er jo kun i de Virksomheder, som have den af Indenrigsministeriet givne Dispensation — det er den første Betingelse — men det gælder jo ikke i Arbejdsvirksomheder eller Fabriksvirksomheder overhovedet. Det er altsaa en Regel, der faar et meget ringere Omraade at virke paa, end man efter det ærede Medlems Udtalelser skulde tro. — Endelig skal jeg bemærke med Hensyn til Enkeltheder, der ere fremdragne, at Tiden for Lovens Ikrafttræden er bleven forandret i Landstinget, idet Lovforslaget, som jeg tillod mig at forelægge det, satte den til 2 Maaneder efter Rundgørelsen i Lovtidenden. Om den sættes til 2 Maaneder eller til 3 Maaneder, lægger jeg for min Part ingen Bægt paa. 3 Maaneder maa være en nogenlunde rimelig Tid, fordi der, inden Lovene træder i Kraft, skal træffes Bestemmelser om, hvilke Undtagelser der skal indrømmes, og til, at de fornødne Andragender fra vedkommende Industrigrene kunne indkomme, og